

Зулпуева К.А.

**БАШТАЛГЫЧ МЕКТЕПТИН ОКУУЧУЛАРЫНЫН
КОМПЬЮТЕРДИК САБАТТУУЛУГУН КАЛЫПТАНДЫРУУНУН
ЗАРЫЛДЫГЫ**

Зулпуева К.А.

**НЕОБХОДИМОСТЬ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ
ГРАМОТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ ШКОЛ**

К.А. Zulpueva

**THE NECESSITY OF FORMING A COMPUTER LITERACY
OF STUDENTS OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN**

УДК: 373.3:004/31

Кыргыз Республикасында билим берүү системасын маалыматташтыруу көйгөйү ХХ кылымдын 90-жылдарынан бери коюлуп келет. Бул көйгөй мектептерди компьютерлештирүү, интернет тармагына кошуу иш аракетин камтыйт. Республикада информатика предметин окутуу жалпы негизги билим берүү баскычында ишке ашырылууда. Бирок, билим берүү системасын маалыматташтыруу көйгөйү башталгыч класстарда компьютердик сабаттуулукту калыптандырууну шарттайт.

Негизги сөздөр: билим берүү системасын маалыматташтыруу, маалыматтык технологиялар, компьютердик сабаттуулук, информатика предмети.

В Кыргызской Республике проблема информатизации образования ставится с 90-х годов ХХ века. Данная проблема включает в себя действия по компьютеризации школ, включения школ к сети интернет. В данный момент изучение предмета информатики осуществляется в основной средней школе. Однако проблема информатизации образования обуславливает формирование компьютерной грамотности в начальных классах.

Ключевые слова: информатизация системы образования, информационные технологии, компьютерная грамотность, предмет информатика.

The problem of informatization of education in the Kyrgyz Republic has been posed since the 1990s. This problem includes actions aimed at to computerize ation of schools, and to include schools in the Internet System. At the moment the study of the subject of informatics is carried out at t secondary schools. However, the problem of informatization of education determines the formation of computer literacy in primary classes.

Key words: informatization of the education system, information technologies, computer literacy, the subject of informatics.

Кыргыз Республикасы эгемендикке ээ болгон жылдардан баштап эле маалыматтык-коммуникативдик технологияларды (МКТ) билим берүү системасына жайылтуу маселеси коюлуп келген. 1995-жылы Кыргыз Республикасында маалыматташтыруу программасы кабыл алынган. Мында программанын маанилүү бөлүгү болуп билим берүүнү маалыматташтыруу эсептелген. 2002-жылы “Кыргыз Республикасын өнүктүрүү үчүн маалыматтык-коммуника-

тивдик технологиялар” аттуу Улуттук стратегия кабыл алынган. Бул стратегияда үч негизги, приоритеттүү багыттар болуп төмөнкүлөр белгиленген: электрондук башткаруу, электрондук экономика жана билим берүү (МКТ боюнча кадрларды даярдоо).

Кийин, 2013-жылы Кыргыз Республикасында “2013-2017-жылдарда Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүүнүн Стратегиясы” кабыл алынып, мында дагы коомду маалыматташтыруу, жарандарга маалымат тармагына кошулууга шарт түзүү, Интернет тармагын өнүктүрүү маселелери приоритеттүү багыттардан экендиги белгиленген.

2017-жылдын апрель айында туруктуу өнүгүүнүн Улуттук кеңешинин чогулушу болуп өтүп, мында санариптик трансформациянын жалпы улуттук программасын (Таза Коом программасы) кабыл алуу милдети коюлган. Бул программа өлкөнү 2040-жылдарга чейин өнүктүрүүнүн түйүндүү компоненти болуп белгиленди [1].

Мамлекеттик деңгээлдеги мындай иш чаралардын көрүлүшү дүйнөлүк масштабдагы ааламдашуу процессинин көрүнүшү деп атоого болот. Анткени ааламдашуу процесси өлкөнүн ички ишмердүүлүгүнө өз таасирин тийгизет. Азыркы күндөгү жүрүп жаткан илимий-техникалык прогресс адам баласына үзгүлтүксүз өнүгүп жаткан ар кандай муундагы жаңы маалыматтык технологиялар менен иштөө зарылдыгын пайда кылууда. Коомду маалыматташтыруу процесси, компьютердик технологияны колдонуу сфераларынын кеңейиши адистерди даярдоодогу жана тарбиялоодогу жаңы талаптарды пайда кылат. Адам баласы коомдогу, кесиптик тармактардагы өтө тездик менен өсүп жаткан маалыматтык агымдарга дуушар болушуп, ал маалыматтарды компьютердик технологиянын жардамысыз иштетүүгө, өздөштүрүүгө, пайдаланууга мүмкүн болбой тургандыгына көзү жетип олтурат [2,3,4]. Азыркы күндөгү өнүгүп жаткан билим берүү системасы окуучуну сабаттуулукка гана эмес, жетилген инсанга, сын көз менен караган жана тез кабыл алган, ылдамдык менен өсүп бара жаткан маалыматтардын агымына каршылык кылууга жана өз алдынча үзгүлтүксүз билим алууга жөн-

дөмдүү болгон инсанды калыптоого жана тарбиялоого жол ачат.

Окуучулардын компьютердик сабаттуулугун камсыз кылуу максатында Республикабыздын орто мектептерине информатиканын негиздери боюнча курс киргизилген. Бирок, окутуунун жыйынтыктары жалпы бардык компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу программасын ишке ашыруудагы айрым бир мүчүлүштүктөр, бир катар чечилбеген маселелердин бар экендигин белгиледи. XXI кылымда компьютердик сабаттуулуктан, жаңы маалыматтык технологияларды колдонуу маданияттуулугуна өтүп жаткан мезгил экендиги билим берүү системасына белгилүү болуп, азыркы күндө компьютердик сабаттуулукту башталгыч мектептерде камсыз кылуу жолдорун киргизүү маселелери көтөрүлүп жатат. Жалпы компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу, информатика жана маалыматтык технологиялар боюнча сабактарды өтүү бүгүнкү күндө коомдун талабы болуп калды [5,6].

Билим берүүнү маалыматташтыруудагы негизги теориялык жана методологиялык проблемалар боюнча изилдөөлөр чет элдик жана өлкөбүздүн бир катар окумуштууларынын эмгектерине таандык. Маалыматтык компетенттүүлүктү, компьютердик сабаттуулукту, маалыматтык маданиятты калыптандыруу жана өнүктүрүү маселелери боюнча орус окумуштуулары А.П. Ершов, В.М. Монахов, М.П. Лапчик, Г.Г. Воробьев, А.А. Кузнецов, Е.И. Машбиц, Ф.И.Перегудова, О.Н. Филатова, Е.П. Велихов, В.М.Монахов ж.б. негиздүү салымдарын кошушкан.

Кыргыз Республикасынын билим берүү системасын өнүктүрүүнүн негизги багыттары боюнча, болочок адистердин компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу маселелери тууралуу И.Б.Бекбоев, Э.М. Мамбетакунов, Дж.У. Байсалов, Н.А. Асипова, И.С. Болжурова, К.Д. Добаев, С.К. Калдыбаев, Д.Б.Бабаев, Ш.А. Алиев, А.Т. Калдыбаева, А.М.Мамытов, Т.М.Сияев ж.б. илимпоздор үзүрлүү эмгектенүүдө. Педагогика илимдеринин доктору, профессор Дж.У.Байсаловдун эмгегинде башталгыч класстын окуучуларынын инсан болуп калыптанышы жана математика боюнча кошумча курсун уюштуруу максаты, милдеттери туурасында маанилүү ойлор айтылган [7]. Окутуу процессинде жаңы маалыматтык технологиялардын дидактикалык мүмкүнчүлүктөрүн колдонуунун эффективдүүлүгүн, андагы проблемаларды изилдөөдө Г.Д. Панкованын, В.П. Живогладовдун, П.С. Панковдун, Д.М. Ажыбаевдин, А.Д.Ибраевдин, М.М.Бекежановдун, У.У.Бейшеналиеванын, Г.К.Чекированын эмгектерин атай кетүүгө болот.

Болочок адисти даярдоодо, компьютерди кесиптик ишмердүүлүктө туура колдонууга үйрөтүү, тарбиялоо, алардын билим-билгичтиктеринин жана көндүмдөрүнүн бышык жана бекем болушу үчүн компьютерде иштөө сабаттуулуктарын камсыз кылууну башталгыч мектептерден баштоо зарыл. Инсандын жаш курагында калыптанган көндүмдөр бекем болуп

ал инсандын кайсыл убакта болбосун тиешелүү ишмердүүлүктөрдү аткаруу учурунда пайдалуу болот. Ошол себептен улам, компьютердик технологиянын алгачкы түшүнүктөрүн жана анда иштөөдөгү сабаттуулукту камсыз кылуу максатында орто билим берүү мекемелериндеги башталгыч класстардан баштап окутуу зарылдыгы пайда болууда. Башталгыч мектептин окуучусуна информатиканын негиздерин окутуу эмес анын компьютердик сабаттуулугун камсыздап, жаңы маалыматтык-коммуникациялык технологияларда иштөө сабаттуулуктарын өркүндөтүү максатындагы аракеттерди аткаруу зарыл. Башталгыч мектептеги окуучулардын көпчүлүгү эң жөнөкөй колдонуучу катарында компьютерде иштөөнүн негизги жолдорун билишет жана коммуникациялык технологияларды колдоно алышат. Азыркы күндөгү компьютердик, маалыматтык-коммуникациялык каражаттардын өнүгүү агымынан улам ал окуучулар күнүмдүк турмушунда колдонулуп жаткан компьютердик, маалыматтык-коммуникациялык каражаттарды сөзсүз түрдө колдонушат. Ошол жаңы маалыматтык-коммуникациялык каражаттарда иштөөнү эч ким үйрөтүп окутпаган күндө да, аны алар өз аракеттери менен үйрөнүшөт. Азыркы өсүп келе жаткан жаш муундун курчап турган чөйрөсү маалыматтык-коммуникациялык каражаттар болгондуктан, ошол чөйрөдө өздөрүнүн иштөө көндүмдөрүн калыптандыруу алар үчүн жеңил.

Компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу жана окуучулардын окуу, таанып билүү активдүүлүгүнүн жогорулашына жаңы маалыматтык технологиялардын тийгизүүчү таасирлери туурасында окумуштуулар Байсалов Дж.У., Ажыбаев Д.М., Акунова Г.А., Бекболотов Т.Б., Ким В.Л., Орускулов Т.Р., Панкова Г.Д. активдүү изилдөөлөрдү жүргүзүүдө. Жаңы маалыматтык технологиялардын дидактикалык мүмкүнчүлүктөрүн окуу процессинде пайдалануу ыкмалары, маселелери жана сунуштары А.Д.Ибраевдин диссертациялык изилдөөсүндө кеңири чагылдырылган [8]. Компьютердик технологиялардын жардамында предметтерди окутуунун өзгөчөлүктөрү боюнча Мамбетакунов У.Э., Чекирова Г.К., Калдыбаев С.К. өзүлөрүнүн тажрыйбалары менен бөлүшөт. Окуучулардын билим жетишкендиктерин текшерүүдө компьютердик технологияны колдонуу маселелерине окумуштуулар Ажыбаев Д.М., Бекежанов М.М., Калдыбаев С.К., Панков П.С. ж.б. эмгектери арналган. Мисалы, Т.Р. Орускулов, М.У.Касымалиев, О.Н. Басина мектеп окуучуларынын информатика боюнча түшүнүктөрүн калыптандыруунун өзгөчөлүктөрү, маалыматтык технологияларды колдонуп окуу тапшырмаларын дифференциялап окутуу методикасын изилдешкен. Дж.У. Байсалов, Т.Э. Исаков математик мугалимдеринин маалыматтык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча квалификациялык иштерди уюштуруу маселери боюнча изилдөөлөрдү жүргүзүшкөн.

Т.Р. Орускулов, М.У. Касымалиев мектептерде окуучуларды маалыматтык жактан даярдоонун аспектилерин жана компьютердик технологияларды колдонуу шартында окутуунун проблемалары менен бирге мектеп окуучуларынын информатика боюнча түшүнүктөрүн калыптандыруу жана маалыматтык технологияны колдонуп тапшырмаларды дифференцирлеп окутуунун методикасын иштеп чыгышкан.

Маалыматтык технологияны окутуу, информатика мугалимдеринин билимин өркүндөтүү маселесине Б. Баячорова, В.Ф. Бабак, Т.Б. Бекболотов, Д.К. Карагулов, С.А. Нуржанова, М.У. Өмүралиев, П.Э. Эшенкулов ж.б. кыргыз окумуштууларынын эмгектери арналган.

Орус окумуштуусу Ильченко С.В. “Башталгыч мектептердеги компьютердик сабаттуулуктун элементтери” деп аталган өзүнүн кандидаттык диссертациясында, маалыматтык маданияттуулукту калыптандыруунун жана информатиканын негиздерин өздөштүрүүнү бир нече этаптарга бөлүп караган [9]:

Биринчи этапта (I-VI класстарда) башталгыч мектептин окуучуларын алгач компьютер менен тааныштыруу, маалыматтык маданияттуулуктун биринчи элементтери менен калыптандыруу зарыл деп белгилейт.

Экинчи этапта (VII-VIII класстарда) информатика негиздери боюнча окуучуларды даярдоодогу милдетүү минимумун камсыз кыла турган базалык курсту окутуу керектигин көрсөткөн.

Үчүнчү этап (VII-XI класстарда) баардык окуу предметтерин окутууда маалыматтык технологиялардын каражаттарын жана ыкмаларын системалуу түрдө пайдалануу керек экендиги айтылат.

Төртүнчү этап (X-XI класстарда) мазмунуна жана көлөмүнө жараша дифференцирлеп, информатика областында профилдик окутуу катары билим берүүнү улантуу керек деп жазат.

Окуучунун башталгыч мектеп курагы белгиленген илимий түшүнүктөрдүн системасын өздөштүрүү жана кабыл алуу менен алардын акыл эсинин өнүгүшүнө жана ой жүгүртүүсүнүн калыптанышына маанилүүлүгүн педагог-психологдор П.Я. Гальперин, Д.Б. Эльконин, В.В. Давыдов, Н.Ф. Талызина ж.б. белгилешет.

Башталгыч мектептин окуучуларына информатиканын элементтерин окутуудагы проблемалары орус окумуштуулары А.А. Дуванованын, Ю.А. Первиндин эмгектеринде чагылдырылган. Математиканы окутуу практикасында башталгыч мектептин окуучуларын электрондук эсептөө техникаларын пайдаланууга үйрөтүү проблемалары боюнча Ю.А. Ивановдун, Г. Хабиданын, Л.Г. Сандакованын, М.И. Данеличтин, Л.Л. Буркованын, Т.Ф. Сергееванын диссертациялык изилдөөлөрүндө каралган.

Илимий эмгектерди жана адабияттарды талдоонун натыйжасы көрсөткөндөй, Кыргызстандын билим берүү системасындагы башталгыч мектептерде компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу багытында кыргыз изилдөөчүлөрдүн жүргүзгөн эмгек-

тери, илимий изилдөөлөрү жокко эсе экендиги байкалып турат. Республикабыздын окуу жайларындагы окутуу процессинде маалыматтык технологияны колдонуу боюнча белгилүү ийгиликтер коштолсо дагы, бул багытта тажрыйбанын жоктугу бизди ойлондурбай койбойт.

Жогоруда айтылгандардын негизинде төмөндөгүлөрдү белгилей кетүүгө болот.

1. Коомду маалыматташтыруу жана анын ичинде билим берүү системасын маалыматташтыруу – бул объективдүү зарылдык. Азыркы учурда маалыматтык-коммуникациялык каражаттар коомдун бардык тармагында колдонула баштады. Анын негизинде бул каражаттарды колдонуучуларга карата тиешелүү талаптар пайда болду. Мындан, мектептик билим берүү системасындагы жалпы компьютердик жана маалыматтык технологияларын колдонуу сабаттуулугун камсыз кылуу дагы объективдүү зарылдыкка айланганын белгилей кетүү зарыл.

2. Республикабыздын орто билим берүү системасындагы компьютердик сабаттуулукту камыз кылуу негизинен төмөнкүдөй багыттарды камтыйт:

- окуучулардын компьютерди колдонуу сфераларын билиши;
- окуучулардын программдык документтерди колдонууну үйрөнүүсү;
- маалыматтар базасында керектүү маалыматтарды издөөнү, техникалык жана программдык каражаттарды колдонууну жана аларда иштөөдөн алынган көндүмдөрдү практикада пайдаланууну билүүсү;
- окуучуларга тапшырмаларды аткаруунун алгоритмин түзүү боюнча көндүмдөрүн калыптандыруу;
- окуучулардын компьютердик негизги терминдерди жана алардын мүмкүнчүлүктөрүн билүүсү.

3. Республикабыздын башталгыч мектептеринде компьютердик сабаттуулукту камсыз кылуу бүгүнкү күндө объективдүү зарылдык болуп эсептелет. Бул багытта илимий жана методикалык тиешелүү иш чаралар көрүлүүсү зарыл.

Адабияттар:

1. Программа Правительства Кыргызской Республики «Жаны доорго – кырк кадам». - Б., 2017. - С. 36.
2. Калдыбаев С.К., Ажыбаев Д.М., Бекежанов М.М. Компьютерная диагностика результатов обучения в общеобразовательной школе. Практико-ориентированная монография. - Бишкек, 2007. - С. 136.
3. Калдыбаев С.К., Касымалиев М.У., Онгарбаева А. О роли информатизации в системе образования // Международный журнал экспериментального образования. - М., 2016. - №6. - Часть 2. - С. 211-213.
4. Ибраев А.Д. Билим берүүдө компьютердик жана телекоммуникациялык технологияларды колдонуунун өнүгүүсү // Социальные и гуманитарные науки. - Бишкек, 2009. - №5-6. - С.229-231.
5. Ибрайым кызы Айжан, Мамбеткунов У.Э., Осипова Н.Н. «Мектепте информатиканы окутуу» - Информатик мугалимдер үчүн окуу колдонмо. - Б., 2013-ж. - 168-б.
6. Калдыбаев С.К., Омурзакова Ч.Ш. Окуучулардын социалдык-коммуникативдүү компетенттүүлүктөрүн калыптандырууда компьютердик технологиянын ролу //

- Известия вузов Кыргызстана. - Б., 2015. - №9. - 141-144-66.
7. Байсалов Ж.У., Сейталиева Э.С. Возможности дополнительного образования в начальной школе // Ярославский педагогический вестник. - Ярославль, 2017. - №5. - С. 174-177.
8. Ибраев А.Д. Жаңы маалыматтык технологияларды колдонуу шартында студенттердин өз алдынча иштерин өркүндөтүүнүн дидактикалык негиздери (информатика предметинин мисалында), пед.и.к. ... дисс. - Б., 2012. - 170-б.
9. Ильченко С.В. Элементы компьютерной грамотности в начальной школе [Текст]: дис.... канд.пед.наук: 13.00.02 / С.В. Ильченко. - Тирасполь, 1999. - С. 154.

Рецензент: д.пед.н., профессор Калдыбаев С.